

Tematika és program Szociális etika tárgyhoz (MSP1105L)

A Szociális etika és Etika c. tárgy tartalmi feldolgozását három egységben fogjuk elvégezni. A kurzus során az alább három nagyobb tematikai egység feldolgozására kerül sor: Az ember, mint társadalmi lény, az ember különössége, az emberi létezés antropológiai és pszichológiai alapkérdései. A legfontosabb témák: Mi az ember? Mi a személy?, különbségtétel a „valami” és a „valaki” között. A jó emberről alkotott eszmék alakváltozásai. Az erkölcsi alapfogalmak, az erények és az erkölcsi értékeke problémái. Az etikai rendszerek tipológiája. Az etika történetének főbb csomópontjai az európai gondolkodásban.

Az erkölcs gyakorlati kérdései, a határszituációk morális vetületei (eutanázia, abortusz, devianciák).

Tankönyv: Hársing László: *Az európai etikai gondolkodás*. Bíbor, Miskolc 2001. (e könyv fejezeteit az egyes témáknál már külön nem jelöljük)

Szöveggyűjtemény: Hársing László: *Írányzatok az etika történetében*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2001.

Tematika

1. Az etikai probléma. Az etikai kérdésfeltevés természete: erény, erkölcs, etika. Hogyan cselekedjem? Mi a jó?

Irodalom:

Platón: *Szókratész védőbeszéde*, Kriton, In: *Platón összes művei I.* Európa, 1984. 399-467.o.

Hársing László: *Bevezetés az etikába*. Bíbor, Miskolc, 1999. 13-17.o.

2. Arisztotelész erénytana. Polisz, egyén, erény.

Irodalom:

Arisztotelész: *Nikomakhoszi etika*. Európa 1987. 5. könyv.; Steiger Kornél: *Polisz, egyén, erény. A Nikomakhoszi etika gondolatmenete és szerkezete*. In.: *Világosság*, 1979. 6.sz. 366-373.o.; A. McIntyre: *Az erény nyomában*. Osiris, Bp. 1999. 199-222.o.

3. Az etikai elméletek különbözősége – történeti áttekintés

Az etikai rendszerek tipológiája és az európai erkölcs főbb csomópontjai. Teleológikus, deontológikus, intencionális etikák; szubjektivistikus és objektivistikus etika, naturalisztikus etikák, utilitarista erényfelfogások, emotivista és intuicionalista elméletek, az erkölcsi érzelmek elmélete, az erkölcs mint természeti törvény, egzisztencialista típusú etikák.

Irodalom:

Hársing László: *Bevezetés az etikába*. Bíbor, Miskolc 1999. 75-85.o.

4. Sztoikus erkölcsfelfogások

Irodalom:

Epiktétosz: *Kézikönyvecske*, Európa, Budapest, 1978.; Marcus Aurélius: *Elmélkedések*. Európa, Budapest, 1974. 4. könyv *Sztoikus etikai antológia*. Gondolat, Budapest 1983.

5. A középkor és a reneszánsz emberfelfogása.

Irodalom:

Küroszi Theodorétosz: *Az úr emberré válásáról*. In.: *Az Isteni és az emberi természetről – Görög egyházatyák*. Atlantisz, Budapest. 1994. II. kötet 137-179.o.; Pico della Mirandola: *Az emberi méltóságról*. In: *Reneszánsz etikai antológia*. Gondolat, Budapest, 1984. 212-245.o.

6. Utilitarista erényfelfogások

Irodalom:

Epikurosz: *Levele Hérodotoszhoz, ill. Levele Menoikeuszhoz*. In: Kiss I- Veres I.: *Filozófiai szöveggyűjt.* Tk. 1990. vagy a Simon Endre (szerk.) *Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény*. Tk.K. 1962. 471-482.; Claude. A. Helvétius: *Az emberről és Holbach:*

A természet rendszere (részlet). Lásd fenti szöveggyűjtemény.; Jeremy Bentham: *Bevezetés az erkölcsök és a törvényhozás alapelveibe*. In: *Brit moralisták*, Gondolat, Budapest, 1977. 677-717.; John Stuart Mill: *A haszonelvűség*. In.: *A szabadságról. Haszonelvűség*. Helikon, Budapest, 1980. *A haszonelvűség* 216.o. skk.

7. Az erkölcsi érzelmek elmélete

Irodalom:

Adam Smith: *Az erkölcsi érzelmek elmélete* I. rész In: *Brit moralisták*. Gondolat, Budapest, 1977. 423-471.; Emile Durkheim: *A társadalmi tények magyarázatához, Az erkölcsi tények* című fejezet. Közg. és Jogi Könyvkiadó, 1978. 161-195.; Heller Ágnes: *Az ösztönök. Az érzelmek elmélete* Gondolat, 1978. (Az érzelmek elmélete vagy az Adalékok .. című fejezet.)

8. Értékelméletek, kötelességetikák

Irodalom:

Nikolai Hartmann: *Lételméleti vizsgálódások. Az erkölcsi követelmények ..* című fejezet. Gondolat, Budapest. 1972. 511-566.o.; Immanuel Kant: *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése*. Raabe Klett Kiadó, Budapest 1998. (Tengelyi László kommentárjával) (Matúra Bölcsélet) 13-100 o. In: Turai-Nyíri-Bolbericz: *A filozófia*. Szent István Társulat, Budapest, 1981. 258-270.; Immanuel Kant: *Az örök béke*. Európa, Budapest 1985. (Mérleg)

9. Az erkölcs mint természeti törvény

Irodalom:

René Descartes: *Levelek Erzsébet hercegnőnek*. In: *Ima az Akropoliszon*. Európa, 1977. 43-62.; Thomas Hobbes: *Leviatán* (részletek) In: Kiss Ilona-Veres Ildikó: *Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény* Tankönyv, 1990.

10. Egzisztencialista etikák

Irodalom:

Jean-Paul Sartre: *Az egzisztencializmus-humanizmus* In: *Egzisztencializmus* (szerk.: Köpeczi Béla) Gondolat 1966. 218-225., ill. 169-178.o.; Martin Heidegger: *Levél a humanizmusról*. In.: „...költőien lakozik az ember”. T-Twins, Budapest 1994. 117-170.o.; Soren Kierkegaard: *Félelem és reszketés*. Európa, Budapest 1988.

11. Kételyek az etikával szemben

Irodalom:

Bertrand Russell: *Miszticizmus és logika*, IV. fejezet In: *Miszticizmus és logika*. Helikon 1976.

44-54.o.; Moricz Schlick: *Az etika kérdései*. In: *A Bécsi Kör filozófiája*, Gondolat. Budapest. 1972.

A szöveg olvasható Steiger Kornél (szerk.) *Bevezetés a filozófiába*. Helikon, Budapest 1995. c. kötetben is.

12. Az ökológiai etika néhány kérdése

Irodalom:

Hársing László: *Bevezetés az etikába*. 102-113.o.; Kiss Lajos András: *Létezik-e ökológiai diskurzus?* In.: Liget, 1998. 7. sz.; Endreffy Zoltán: *Hogy művelje és őrizze* (Humánökológia) In.: Liget könyvek 1999.

13. A határszituációk morális kérdései. (Az élethez való jog, az eutanázia, abortusz, öngyilkosság. A szexualitás és a másság etikája, az önmagunkért való felelősség és a szenvedélybetegségek erkölcsi vonatkozásai.)

Irodalom:

Hársing L.: *Bevezetés az etikába*. 151-180.o.; Fehér Ferenc. – Heller Ágnes: *Biopolitika*. In: Világosság. 1993. 8-9.sz. 5-50.o.; Kis János: *Eutanázia*. Világosság, 1995. 6. sz. 26-55.o.; Somfai Béla.: *Eutanázia keresztény szemmel*. Világosság. 1995. 6. sz. 55-63.o.;

D. Hume: *Az öngyilkosságról*. In: *Összes esszéi* II. kötet. Atlantisz, Budapest, 1994. 345-355.o. Kovács József: *Eutanázia és bioetika*. Világosság, 1995. 7. sz. 28-40. Sándor Judit: *Élet vagy emberi méltóság*. Világosság, 7. sz. 1995. 41-50. Tóth Attila Gábor: *Eutanázia: döntés előtt*. Világosság. 1995. 6. 50-64.

14. A személy problémájának legfontosabb bioetikai kérdései.

Irodalom:

Kőműves Sándor – Rózsa Erzsébet: *A személy bioetikai kontextusa*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013.

Felkészülést segítő irodalom:

Hársing László: *Korok és eszmények*. I-II. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1987.

M. Fürst: *Bevezetés a filozófiába*. Ikon, Budapest 1994. (Etika c. fejezete)

Nyíri Tamás: *Alapvető etika*. Szent István Társulat, Budapest 1997.

A mentálhigiéné szakirányú továbbképzési szak hallgatói számára a tananyag súlypontját a 12-14. témakörök jelentik

Nyíregyháza, 2020. január 27.

Dr. habil. Kiss Lajos András
főiskolai tanár
Történettudományi és Filozófia
Intézet